5.10.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Arenen lausunto terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

HE 178/2022

- Ammattikorkeakoulut ovat äärimmäisen iloisia lakimuutoksesta, jonka myötä sosiaali- ja terveysministeriö ottaa nykyistä suuremman roolin sosiaali- ja terveysalan koulutusten harjoittelukustannuksista.
- Harjoittelukorvausten piiriin tulee ottaa kaikki erilaiset sosiaali-, terveys- ja varhaiskasvatuksen alalla toimivat organisaatiot.
- Olennaista on, että muutos sitoo sekä ministeriön että laajasti harjoitteluja tarjoavat tahot tiiviimpään kehittämiskumppanuuteen harjoitteluiden - ja näin koko koulutuksen -kehittämiseksi.
- Uudistus vahvistaa opiskelijoiden kiinnittymistä julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajaorganisaatioihin, ja vähentää näin alan valtavaa työvoimapulaa.
- Esitetty korvausjärjestelmä noudattaa olemassa olevaa valtion korvausmallia, jolla korvataan lääkärikoulutuksen harjoittelun kustannuksia harjoittelupaikoille. Esitetty korvausmalli toimii hyvin myös ammattikorkeakoulututkintojen harjoittelukustannusten korvaamisessa.
- Arenen pitää erittäin tärkeänä, että myös varhaiskasvatuksen tehtävissä tehdyt harjoittelut ovat lainsäädännön piirissä.
- Arene pitää tärkeänä, että harjoittelupaikkojen tarjonnasta pidetään huolta opiskelijamäärien kasvaessa runsaasti. Erityisesti haaste koskee kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita, joiden harjoittelupaikat sote-alan organisaatioissa ovat jo nyt kiven alla.
- Jobiili-alustan tai vastaavan uuden alusta kehittäminen vastaamaan harjoittelukorvauksia koskevaa tiedonkeruuta ja harjoitteluiden kehittämistä edellyttää, että myös STM kohdentaa siihen rahoitusta.
- Ammattikorkeakoulut on otettava tiiviisti mukaan hyvinvointialueiden kehittämiseen. Niiden TKIO-työ vastaa täydellisesti sote-alan suurimpiin ongelmiin.
- Sosiaalihuoltolain 52 § tehtävä muutos, jolla laista poistetaan hyvinvointialueiden oikeus periä korvauksia korkeakoululta koulutustoiminnan kustannuksista, on tarpeellinen.

Lakiesitys selkeyttää harjoittelukäytänteitä ja lisää resursseja koulutuksen kehittämiseen

Hallituksen esityksessä esitetään, että jatkossa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä harjoittelusta suoritettaisiin valtion varoista korvaus harjoittelupaikoille. Ammattikorkeakoulut maksavat nykyisin harjoittelumaksuja sosiaali- ja terveydenhoitoalan harjoittelupaikkoja tarjoaville julkisille ja yksityisille työpaikoille. Harjoittelumaksut perustuvat ajan saatossa syntyneeseen käytäntöön. Maksut eivät perustu suoraan lainsäädäntöön, vaikka sosiaalihuoltolaissa hyvinvointialueille ja muille tuottajille on annettu oikeus maksujen perintään.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

ARENE

5.10.2022

Hallituksen esitys tulee korvaamaan harjoittelupaikoille maksuja, joita ammattikorkeakoulut ovat aiemmin maksaneet omasta perusrahoituksestaan. Ammattikorkeakoulut ovatkin ainoa koulutussektori, joka edelleen maksaa harjoittelumaksuja sosiaali- ja terveysalan harjoittelujen järjestämisestä. Lääkärikoulutuksen harjoitteluiden korvauksista vastaa STM ja ammatillisen koulutuksen osalta maksuista luovuttiin ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä.

STM:n vuonna 2021 tekemän kyselyn mukaan ammattikorkeakoulut harjoitteluiden kokonaiskustannus vuonna 2020 yhteensä 14,2 miljoonaa euroa julkisille, yksityisille ja kolmannen sektorin työnantajille. Ammattikorkeakouluille harjoittelumaksut ovat olleet merkittävä kustannus, jotka muutoksen myötä vapautuvat opetukseen ja sen kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulut edellyttävät, että kaikkiin uusiin harjoittelusopimuksiin kirjataan, ettei harjoitteluista peritä ammattikorkeakouluilta maksuja missään muodossa. Ammattikorkeakoulut ovat myös irtisanomassa kaikki julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa tehdyt maksulliset harjoittelusopimukset.

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeli vuonna 2021 lähes 40 000 opiskelijaa, joista valtaosa suorittaa joka vuosi harjoittelujaksoja työelämässä. Muista aloista poiketen sosiaali- ja terveysalalla ei yleensä makseta opiskelijoille palkkaa harjoittelun ajalta. Opiskelijat tekevät tutkinnosta riippuen 45–120 opintopistettä harjoitteluja tutkinnon aikana.

Harjoittelusopimuksia ammattikorkeakouluilla on eri tahojen kanssa yhteensä yli 15 000 kappaletta. Ammattikorkeakoulut ovat valmistelleet valtakunnallisen sopimuspohjan, jotta sopimuksista saadaan kansallisesti mahdollisimman yhteneväiset. Yhteinen sopimuskäytäntö on tärkeä, sillä oikeus korvaukseen perustuu ammattikorkeakoulun ja harjoittelupaikkaa tarjoavan tahon sopimukseen.

Harjoittelukorvauksiin on oltava oikeutettuja kaikki sote-alan harjoittelupaikkoja tarjoavat työpaikat

Arene pitää tärkeänä, että harjoittelukorvaukset koskevat kaikkia ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan tutkintoja sekä kaikki erilaisia työnantajia. Eduskuntaan toimitetussa hallituksen esityksessä on otettu huomioon alkuperäistä esitystä paremmin, että myös sivistystoimen toimialalle kuuluvassa varhaiskasvatuksessa suoritetut harjoittelut ovat harjoittelukorvausten piirissä. Tarkennus on tarpeellinen, sillä merkittävä osa sosionomin tutkintoon opiskelevista opiskelijoista harjoittelee varhaiskasvatuksen yksiköissä, jotta voivat saavuttaa varhaiskasvatuslaissa säädetyn varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden.

Toinen alkuperäiseen esitykseen tehty muutos koskee harjoittelukorvauksiin oikeutettujen organisaatioiden määrittelyä. Lakiesityksessä todetaan, että korvausta ovat oikeutettuja hakemaan hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Helsingin kaupunki, kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset sosiaali- ja terveyspalveluja tai varhaiskasvatuspalveluja tuottavat yksiköt sekä Ahvenanmaan maakuntahallitus. Alkuperäisessä esityksessä muun muassa kunnat olivat jätetty esityksen ulkopuolelle. Arene pitää tärkeänä, että esitystä koskee laajasti erilaisia harjoittelupaikkoja tarjoavia työnantajia. Yksityisistä sosiaalipalveluista annettavaan lakiesityksen perusteluteksteihin olisi tarpeellista tarkennettava, että myös kolmannen sektorin toimijoilla on oikeus hakea harjoittelukorvauksia.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

5.10.2022

Harjoitteluviikkokohtaisen korvauksen taso tulee turvata

Arene pitää tärkeänä, että harjoittelukorvaus on muodoltaan erillinen ja haettava rahoitus eikä esimerkiksi osa hyvinvointialueille suunnattua yleiskatteellista rahoitus. Erillisrahoituksena annetun rahoituksen piiriin saadaan suurempi joukko toimijoita ja toiseksi erillisrahoituksen avulla voidaan tarkemmin seurata sitä, että rahoitus käytetään aidosti harjoittelutoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Arene haluaa kiinnittää huomiota korvauksen muotoon. Hallituksen esityksessä valtion vuoden 2023 talousarvion momentille 33.60.33 ehdotetaan lisättävän 14,2 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän harjoittelun kustannusten korvaamiseksi. STM on arvioinut, että yksittäisen sote-alan opiskelijan harjoittelukorvaus on keskimääräinen 43 euroa harjoitteluviikkoa kohden.

Arene katsoo, että asetukseen kirjattava harjoittelukorvaus tulisi olla kiinteä viikkokohtainen hinta, joka perustuisi nykyiseen harjoittelukorvauksen keskiarvoon eli 43 euroon. Näin harjoittelukorvauksen määrä olisi selkeä ja eikä korvauksen suuruus inflatoidu, vaikka harjoitteluviikkojen määrä kasvaisi tulevina vuosina.

Harjoittelupaikkojen tarjonnan varmistaminen

Harjoittelukorvauksiin oikeuttava lainsäädäntö jo itsessään tukee sote-alan organisaatioiden halukkuutta tarjota harjoittelupaikkoja ammattikorkeakouluopiskelijoille. Sote-alan opiskelijamäärät ovat kasvaneet rajusti esimerkiksi vuonna 2021 alkaneelle sopimuskaudella 28 prosenttia. Tarvitaan yhteistä työtä, jotta valmistumisen takaavat harjoittelupaikat löytyvät kaikille. Suurimman haasteen tulee asettamaan tulevina vuosina kasvava kansainvälisten opiskelijoiden harjoitteluiden toteuttaminen. Osa hyvinvointialueista on viestinyt harjoittelusopimuksia koskevissa sopimusneuvotteluissa, etteivät ne ole halukkaita ottamaan kansainvälisiä opiskelijoita harjoitteluun tai haluavat tiukkoja rajoituksia vieraskielisten opiskelijoiden harjoitteluiden tarjonnalle. Arene pitää kansallisten koulutus- ja työvoimapoliittisten tavoitteiden kannalta ongelmallisena, jos hyvinvointialueet eivät sitoudu kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ohjaamiseen ja työllistämiseen.

Harjoittelun kehittämiseen tarvitaan vahvempi tietopohja

Esitetty harjoittelumaksujen korvausjärjestelmä tukee myös harjoittelutoiminnan ja sen koordinoinnin kehittämistä. Lakisääteisesti kohdennettu rahoitus tuo harjoittelutoiminnan rahoitukseen ennustettavuutta. Samoin harjoittelupaikkoja tarjoavilla tahoilla on käytössä nykyistä enemmän resursseja harjoitteluiden ohjaamiseen. Ammattikorkeakouluilla on vahva tahtotila kehittää harjoitteluohjaajien osaamista sekä harjoitteluprosessien sujuvuutta. Prosessien kehittämiselle on erityinen tarve tilanteessa, jossa opiskelijamäärät ovat kasvussa ja opintoihin hakeutuu myös yhä enemmän ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita.

Lakiesityksessä mainitussa Jobiili-alustalla on laajasti terveysalan harjoittelupaikat, mutta sosiaalialan harjoittelupaikoista vain pieni osa. Tämä hankaloittaa alustan tietojen käyttöä korvausten

jakamisen perusteena. Arene pitää tärkeänä, että harjoitteluviikkojen määrää koskevan tiedonkeruuta kehitetään, jotta korvausten suorittaminen on mahdollisimman helppoa. Arene näkee haasteellisena, mikäli harjoittelukorvausten maksaminen sidotaan yksinomaan Jobiiliin. Alustan ylläpidosta vastaavat ammattikorkeakoulut, joilla ei ole roolia korvausten maksamisessa tai korvausten saajina. Alustan pääasiallinen käyttötarkoitus on ennakointi eli harjoittelupaikkojen mahdollisimman sujuva tarjoaminen ja toteuttaminen. Jos alustaa halutaan kehittää vastaamaan paremmin rahoitusta koskevaa tiedonkeruuta tai tiedonkeruutta harjoittelutoiminnan käytänteistä yleisesti, tulee STM:n osallistua alustan rahoittamiseen.

Ammattikorkeakoulut vahvemmin mukaan hyvinvointialueiden toiminnan kehittämiseen

Ammattikorkeakoulujen sote-harjoittelumaksujen korvausten lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla ja hyvinvointialueilla tulisi paremmin huomioida ja hyödyntää ammattikorkeakoulujen TKIO-osaamista. Uusia hyvinvointialueita luotaessa on keskeistä hyödyntää erityisesti ammattikorkeakoulujen osaamista hoitotyön, kuntoutuksen ja sosiaalipalveluiden järjestämisen kehittämisessä. STM:n nykyiset rahoituslähteet eivät juurikaan tunnista ammattikorkeakouluissa tehtävää sote-alan TKI-toimintaa, sillä rahoitus on kohdennettu lähes täysin yliopistoille ja yliopistosairaaloille. STM:ssä valmistellaan tällä hetkellä hallinnonalan tutkimusrahoituksen uudelleenorganisoimista. Arene edellyttää, että ammattikorkeakoulut huomioidaan nykyistä paremmin osana uutta rahoitusjärjestelmää. TKI-työ nivoutuu ammattikorkeakouluissa kiinteästi opetukseen sekä ammattikorkeakoulu- että ylemmissä tutkinnoissa, ja on siten kytkeytynyt myös opetuksen ja harjoittelujen toteuttamiseen.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja